

SERBEST ZAMAN ETKİNLİKLERİ DERSİ UYGULAMALARININ MESLEKİ KIDEM DEĞİŞKENİNE GÖRE İNCELENMESİ¹

ANALYSING TO VARIABLE OF SENIORITY THE APPLICATIONS OF FREE TIME
ACTIVITIES LESSON

Semra ŞEN²

İsmail SARİKAYA³

Öz

Bu araştırma, ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin Serbest Zaman Etkinlikleri (SZE) dersinin kullanımına ilişkin görüşlerini, bu derste tercih edilen etkinliklerin **mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı ilişki gösterip göstermediğini** belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın evrenini, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de Ağrı ili merkezinde, Milli Eğitim’e bağlı 27 ilkokulun I. kademesinde görev yapan 694 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem, evrendeki okullardan seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilmek suretiyle toplam 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur. Araştırmada, öğretmenlerin SZE dersinin kullanımına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen, Serbest Zaman Etkinlikleri Dersini Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel çözümlenmeler, Ki-kare testi ve korelasyon katsayısı kullanılarak yapılmıştır. En düşük anlamlılık düzeyi $p<0.05$ ve en yüksek anlamlılık düzeyi $p<0.01$ alınmıştır. Araştırmada drama etkinlikleri, tiyatro etkinlikleri, sanat etkinlikleri, satranç dersi programı kullanımı ile mesleki kıdem değişkeni arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Serbest Zaman, Serbest Zaman Etkinlikleri, Serbest Zaman Etkinlikler Dersi.*

Abstract

This research is a descriptive study which is a type of general survey to determine the views of teachers working in primary schools about using the course of free time activities, whether or not teaching process by teachers are meaningful relationship according to seniority variable. The phase of research has included 694 primary school teachers working in schools of primary education connected to National Education in 2011-2012 education and academic year, in Ağrı. The sample of research has included 300 primary school teachers working in 20 schools who were chosen with disproportionate random sampling method. In this research, a Scale of Assessment of Course of Free Time Activities developed by the researcher to determine the views of teachers about the course of free time activities has been used. Statistical analysis have been accomplished by using Chi-Square Test and correlation coefficient, $p<0.05$ which is the lowest level of significance and $p<0.01$ which is the highest level of significance have been received. Meaningful relationship is determined with using drama activities, theatre activities, art events, chess program between teacher’s seniority.

Key Words: *Free Time, Free Time Activities, Free Time Activities Lesson.*

¹Bu çalışma İsmail SARİKAYA’nın Yrd. Doç. Dr. Semra ŞEN danışmanlığında hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

²Yrd. Doç. Dr. Erzurum Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, ssen@atauni.edu.tr

³Arş. Gör. Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ismailsarikaya@bayburt.edu.tr

1. GİRİŞ

Serbest zaman etkinlikleri uygulamalarının diğer ülkelerin eğitim programlarında yer alması yeni bir durum değildir. Ülkemizde ise Cumhuriyet'in ilanından itibaren farklı isimler, benzer bazı uygulamalar ile eğitim programlarında yer almış ve 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yapılan bir düzenleme ile ilkokulların 1 - 5. sınıflarının haftalık ders çizelgesine eklenmiştir. Bu uygulama ile İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesinde değişiklik yapılarak Türkçe, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji gibi derslerin haftalık ders saatleri azaltılmış ve bu derslerden elde edilen saatler Serbest Zaman Etkinlikleri(SZE) dersi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Buna göre ilköğretim kurumlarındaki zorunlu ders saati azaltılmış 1,2 ve 3.sınıflarda haftada 5 saat; 4 ve 5.sınıflarda ise haftada 4 saat serbest zaman etkinlikleri uygulamalarına ayrılmıştır. 2012-2013 itibari ile 12 yıla çıkan zorunlu eğitim süresi nedeniyle yapılmış olan düzenlemeler sonrasında haftalık ders çizelgelerinde birtakım değişikliklere gidilmiş ancak mevcut sistemle eğitimlerine başlamış sınıflar için herhangi bir değişiklik yapılmayarak, yeni ders çizelgelerinin kademeli olarak uygulanacağı ifade edilmiştir. Söz konusu düzenleme ile serbest etkinlik saatlerinin 2016 yılı itibari ile ilkokul 1-3.sınıflarda seçmeli ders olarak uygulanmasına karar verilmiştir.

SZE dersinin içeriğini anlayabilmek için zaman, serbest zaman ve serbest zaman etkinlikleri kavramlarının anlaşılması gerekmektedir. Eren (1993) zamanı canlı, cansız tüm varlıkların hayat ölçüsü olan, tasarruf edilemeyen, ödünç alınamayan, satın alınamayan sadece kullanılan ve kaybedilen, tekrarı mümkün olmayan, nesnelerin uzaydaki hareketlerine göre ölçülebilen ve bölümlere ayrılabilen soyut bir kavram olarak niteler. Türk dil Kurumu (1982) ise zamanı, olayların ardışıklığını görerek aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonrada içinde olup gideceklerini düşündüğümüz başı ve sonu olmayan soyut bir kavram olarak açıklamaktadır.

Sosyolojik, psikolojik, fiziksel ve felsefi bakış açılarıyla ele alınabilen zaman, kimilerine göre de bir kaynaktır. Kullanılmaya hazır olması nedeniyle bir kaynak niteliği taşıdığı doğrudur. Ancak, ödünç alınıp verilememesi, biriktirilememesi ve arttırılamaması gibi nedenlerle diğer kaynaklardan farklı bir nitelik taşır. Zaman sadece harcanabilir. Diğer kaynaklarda olduğu gibi zaman da boşa harcanabilir ya da etkili bir şekilde değerlendirilebilir (Aslan, 1994; Eroğlu ve Bayrak, 1994; Süzer, 1997).

Serbest zaman ise uyumak, yemek yemek, vücut bakımı yapmak, okula gidip gelmek, ders veya bir işte çalışmak dışında kalan zamandır (Abadan,1961). Benzer biçimde, Outhwaite (1989) ve Hicter (1966) bireyin yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği, yapmak ya da yapmamak istediklerini yine serbestçe tayin edebildiği süre; Tör (1966) ise serbest zamanı okul ve iş saatleri dışında geçen yaşam parçaları olarak nitelmiştir. Stokowski (1994) ise aile ve kişisel gereklilikler yerine getirildikten sonra geriye kalan arzuya bağlı ve zorlama olmayan zaman olarak tanımlamaktadır.

Serbest zaman etkinliklerinin niteliğini açıklayan Uluslararası Serbest Zamanları İnceleme Grubu şu tanımlı yapmaktadır: "Serbest zaman etkinliği, kişinin, mesleki, ailevi ve toplumsal ödevleri yerine getirdikten sonra özgür idaresiyle girişebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır. Bir başka ifadeyle serbest zaman, kişinin çalışma saatleri dışında, uykuda geçen zaman dışında kalan ve bireyin istediği gibi kullanacağı zamandır (Köknal, 1993: 12).

O halde serbest zaman etkinlikleri insanların boş zamanlarında isteyerek ve gönüllü olarak katıldıkları, para kazanma amacı taşımayan, insanların mutlu olmasını sağlayan etkinliklerdir. Etkinlikler içeriklerine ve yapıldıkları mekânlara göre çeşitlilik gösterir. İçeriği bu derece zengin olan serbest zaman etkinlikler dersi 2010 yılı itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından haftalık ders çizelgesine eklenmiştir.

Bu dersin müfredata konulma amacı; öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamak, diğer öğrencilerle etkileşimlerini artırarak sosyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktır. Serbest etkinlik saatinde uygulanacak etkinlikler yoluyla öğretmenler öğrencilerinin yeteneklerini ortaya çıkarabilecek ortamlar düzenlerken öğrenciler kendilerini tanıma imkânı elde edeceklerdir (Talim Terbiye Kurulu 20.7.2010 tarih ve 75 sayılı karar).

Getirisi bu derece önemli olan SZE dersi ile ilgili MEB tarafından dersin işlenişine yönelik herhangi bir plan veya program yayınlanmamış olup; dersle ilgili yayınlanan bildiriye seçilebilecek örnek etkinliklere yer verilmiştir (MEB, 2010). Serbest etkinlikler saatinde, okul ve çevrenin şartları ile öğrencilerin bireysel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak;

a. Sosyal, kültürel ve eğitici faaliyet olarak; folklor, müsamer, konser, müzik, monolog, diyalog, grup tartışmaları, güzel konuşma-yazma, kitap okuma, dinleme, sergi düzenleme, gezi-gözlem, inceleme, bilmece, bulmaca, atışma, sayışma, şarkı ve türkü söyleme, soru sorma, cevap verme, duygu ve düşüncelerini ifade etme, oyun, film izleme, bahçe etkinlikleri, bitki ve hayvan yetiştirme ile tarım dersleri, seçmeli sanat ve spor etkinlikleri, bilişim teknolojileri, satranç ve tarım derslerinin programlarından ve yabancı dil öğretim programlarından öğrenci düzeyi de göz önünde bulundurularak yararlanılabilir. Bu araştırma yukarıdaki bildiriye belirtilen etkinlikler temel alınarak hazırlanmıştır.

SZE dersiyle ilgili olarak MEB Araştırma Geliştirme Birimi 2012 yılında yaptığı SZE dersiyle ilgili olarak etkinliklerin verimli bir şekilde yürütülme durumunu (Akt: Yılmaz,2015); Dündar ve Karaca (2011) ise öğretmenlerin SZE dersine bakış açılarını araştırmış ve olumlu sonuçlara ulaşmışlardır. Köse (2004), Aydın, Bakırcı ve Ürey (2012), Gömleksiz ve Özdaş (2012), Bozak, Apaydın ve Demirtaş (2012), Gömleksiz ve Özdaş (2013), Kuzu ve Aslan (2013) ise dersin planlama ve uygulamaya yönelik problemlerini belirlemeye yönelik çalışmalarda bulunmuşlardır. Yılmaz (2015) ve Gün (2013) dersin daha verimli işlenebilmesi için gereken şartları öğretmen görüşleriyle belirlemeye çalışmıştır.

Literatür incelendiğinde SZE dersinin işlenmesi, derste eksik kalmış kazanımların işlenme durumu, dersin amacına hizmet etme derecesine olan inanç ve tercih edilebilecek etkinliklerin seçimi ile öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin ilişkisini inceleyen bir araştırmaya yer verilmediği görülmüştür. Serbest Zaman Etkinlikleri dersi bu yönleriyle araştırılmaya değer bulunmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile etkinlik seçimleri, derste eksik kalmış kazanımlara yer verme durumları ve dersin amacına hizmet etme derecesine olan inançları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile etkinlik seçimleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?
2. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile derste eksik kalmış kazanımlara yer verme durumları arasında anlamlı ilişki var mıdır?
3. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile dersin amacına hizmet etme derecesine olan inançları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel araştırma desenlerinden tarama modeliyle yürütülmüştür. Karasar (2005) tarama modelini geçmişte ve halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Bu çalışma ilköğretim okullarında Serbest Zaman Etkinlikleri dersinin işlenişini ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik genel tarama türünde, betimsel bir çalışmadır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini, 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Ağrı merkezde, Milli Eğitim'e bağlı ilkokullarda görev yapan 694 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme, evrendeki okullardan seçkisiz oransız örnekleme yöntemiyle seçilmek suretiyle toplam 20 okulda görev yapan 300 sınıf öğretmeninden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı: Kişisel bilgi formu ve SZE dersi değerlendirme anketi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. İlkokullarda görevli sınıf öğretmenlerinin SZE dersinin işlenişine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından, uzman denetiminde Serbest Zaman Etkinliklerini Değerlendirme anketi hazırlanmıştır. Gerekli kontrol ve düzeltmeler yapıldıktan sonra, uzmanların görüşleri alınarak ankete son şekli verilmiştir. Anketin kapsam ve görünüş geçerliği için anket 12 uzmana gönderilmiş ve uzmanlardan alınan görüş doğrultusunda kapsam geçerlik oranı .61 olarak hesaplanmıştır. Bu değer Lawshe'ye (1975) göre yeterli kabul edilmektedir.

SZE dersinin işlenişine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılan Serbest Zaman Etkinlikleri Dersi Değerlendirme Anketinin iç tutarlık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Seçer' e (2015) göre bu değer anketin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Veri Analizi

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerini tespit etmeye yönelik olarak frekans(f) ve yüzde(%) dağılımları kullanılmıştır.

Sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde tercih ettikleri etkinliklerin, eksik kalmış kazanımlara yer verme durumlarının ve dersin amacına hizmet etme derecesine yönelik olan inançlarının öğretmenlerin mesleki kıdemleriyle olan ilişkisini belirlemek amacıyla çapraz ilişki tablosu kullanılarak, frekans ve yüzde dağılımlarından yararlanılmıştır. Dersin amacına hizmet etme derecesi ile değişkenlerin arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Ki-Kare Testi (Chi-Square Test) kullanılmış, en düşük anlamlılık düzeyi $p < .05$; en yüksek anlamlılık düzeyi $p < .01$ kabul edilmiştir. İlişkinin yönünü belirlemek amacıyla korelasyon katsayısından yararlanılmıştır. Bütün bu işlemler SPSS v.19 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemleri

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Frekans ve Yüzdeleri

KIDEM	f	%
1–5 Yıl	155	51,7
6–10 Yıl	69	23,0
11–15 Yıl	40	13,3
16–20 Yıl	13	4,3
21 Yıl ve Üzeri	23	7,7
Toplam	300	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin 155’inin (%51,7) 1–5 yıllık, 69’unun (%23,0) 6–10 yıllık, 40’inin (%13,3) 11–15 yıllık, 13’ünün (%4,3) 16–20 yıllık, 23’ünün (%7,7) 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip oldukları görülmektedir. Bu duruma göre araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının öğretmenlik mesleğinde yeni olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Anlamli İlişki Tespit Edilen Etkinliklere İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin SZE dersinde kullandıkları etkinlikler arasından mesleki kıdemlerine göre anlamli ilişki tespit edilen etkinliklere yer verilmiştir.

1. Drama Etkinlikleri

SZE dersinde, mesleki kıdem değişkenine göre drama etkinliği kullanımı arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, SZE dersinde drama kullanımı ile kıdem arasındaki ilişkide $p = .000$ olduğundan istatistiksel olarak çok önemli ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin drama etkinliğini kullanımları kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $- .202$ olduğundan ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinde drama etkinliği kullanımı azalmaktadır.

Tablo 2: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Drama Etkinliği Kullanımının Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

		Drama Etkinliği						p	r
Mesleki Kıdem		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam		
1-5 Yıl	f	1	15	85	46	8	155	.000	-.202
	%Kıdem	0,6%	9,7%	54,8%	29,7%	5,2%	100,0%		
	%Drama	12,5%	41,7%	53,5%	55,4%	57,1%	51,7%		
	%Toplam	0,3%	5,0%	28,3%	15,3%	2,7%	51,7%		
6-10 Yıl	f	1	10	34	20	4	69		
	% Kıdem	1,4%	14,5%	49,3%	29,0%	5,8%	100,0%		
	% Drama	12,5%	27,8%	21,4%	24,1%	28,6%	23,0%		
	%Toplam	0,3%	3,3%	11,3%	6,7%	1,3%	23,0%		
11-15 Yıl	f	1	5	23	10	1	40		
	% Kıdem	2,5%	12,5%	57,5%	25,0%	2,5%	100,0%		
	% Drama	12,5%	13,9%	14,5%	12,0%	7,1%	13,3%		
	%Toplam	0,3%	1,7%	7,7%	3,3%	0,3%	13,3%		
16-20 Yıl	f	0	1	9	2	1	13		
	% Kıdem	0,0%	7,7%	69,2%	15,4%	7,7%	100,0%		
	% Drama	0,0%	2,8%	5,7%	2,4%	7,1%	4,3%		
	%Toplam	0,0%	0,3%	3,0%	0,7%	0,3%	4,3%		
21 Yıl ve Üzeri	f	5	5	8	5	0	23		
	% Kıdem	21,7%	21,7%	34,8%	21,7%	0,0%	100,0%		
	% Drama	62,5%	13,9%	5,0%	6,0%	0,0%	7,7%		
	%Toplam	1,7%	1,7%	2,7%	1,7%	0,0%	7,7%		
Toplam	f	8	36	159	83	14	300		
	% Kıdem	2,7%	12,0%	53,0%	27,7%	4,7%	100,0%		
	% Drama	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	2,7%	12,0%	53,0%	27,7%	4,7%	100,0%		

**p < .01

2. Tiyatro Etkinlikleri

SZE dersinde, mesleki kıdem değişkenine göre tiyatro etkinliği kullanımı arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'e göre SZE dersinde tiyatro etkinliği kullanımı ile kıdem arasındaki ilişkide $p = .018$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin tiyatro etkinliğini kullanımları kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $- .137$ olduğundan ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinde tiyatro etkinliği kullanımlarının azaldığı görülmektedir.

**Tablo 3: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Tiyatro Etkinliği Kullanımının
Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı
Değeri**

		Tiyatro Etkinliği						p	r
Mesleki Kıdem		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam		
1-5 Yıl	f	15	35	84	18	3	155	.018	-
	%Kıdem	9,7%	22,6%	54,2%	11,6%	1,9%	100,0%		
	%Tiyatro	39,5%	47,3%	57,5%	48,6%	60,0%	51,7%		
	%Toplam	5,0%	11,7%	28,0%	6,0%	1,0%	51,7%		
6-10 Yıl	f	6	20	36	7	0	69		
	%Kıdem	8,7%	29,0%	52,2%	10,1%	0,0%	100,0%		
	%Tiyatro	15,8%	27,0%	24,7%	18,9%	0,0%	23,0%		
	%Toplam	2,0%	6,7%	12,0%	2,3%	0,0%	23,0%		
11-15 Yıl	f	5	12	14	8	1	40		
	%Kıdem	12,5%	30,0%	35,0%	20,0%	2,5%	100,0%		
	%Tiyatro	13,2%	16,2%	9,6%	21,6%	20,0%	13,3%		
	%Toplam	1,7%	4,0%	4,7%	2,7%	0,3%	13,3%		
16-20 Yıl	f	3	4	4	1	1	13		
	%Kıdem	23,1%	30,8%	30,8%	7,7%	7,7%	100,0%		
	%Tiyatro	7,9%	5,4%	2,7%	2,7%	20,0%	4,3%		
	%Toplam	1,0%	1,3%	1,3%	0,3%	0,3%	4,3%		
21 Yıl ve Üzeri	f	9	3	8	3	0	23		
	%Kıdem	39,1%	13,0%	34,8%	13,0%	0,0%	100,0%		
	%Tiyatro	23,7%	4,1%	5,5%	8,1%	0,0%	7,7%		
	%Toplam	3,0%	1,0%	2,7%	1,0%	0,0%	7,7%		
Toplam	f	38	74	146	37	5	300		
	%Kıdem	12,7%	24,7%	48,7%	12,3%	1,7%	100,0%		
	%Tiyatro	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	12,7%	24,7%	48,7%	12,3%	1,7%	100,0%		

*p < .05

3. Sanat Etkinlikleri

SZE dersinde, mesleki kıdem değişkenine göre sanat etkinlikleri kullanımı arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde, SZE dersinde sanat etkinlikleri kullanımı ile kıdem arasındaki ilişkide $p = .011$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin sanat etkinlikleri kullanımları kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $- .191$ olduğundan ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinde sanat etkinlikleri kullanımı azalmaktadır.

Tablo 4: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Sanat Etkinliği Kullanımının Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

		Tiyatro Etkinliği						p	r
Mesleki Kıdem		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam		
1-5 Yıl	f	16	47	70	16	6	155	.011	- .191
	%Kıdem	10,3%	30,3%	45,2%	10,3%	3,9%	100,0%		
	%San. E.	39,0%	44,8%	59,8%	53,3%	85,7%	51,7%		
	%Toplam	5,3%	15,7%	23,3%	5,3%	2,0%	51,7%		
6-10 Yıl	f	10	29	22	8	0	69		
	% Kıdem	14,5%	42,0%	31,9%	11,6%	0,0%	100,0%		
	%San. E.	24,4%	27,6%	18,8%	26,7%	0,0%	23,0%		
	%Toplam	3,3%	9,7%	7,3%	2,7%	0,0%	23,0%		
11-15 Yıl	f	4	13	19	4	0	40		
	% Kıdem	10,0%	32,5%	47,5%	10,0%	0,0%	100,0%		
	%San. E.	9,8%	12,4%	16,2%	13,3%	0,0%	13,3%		
	%Toplam	1,3%	4,3%	6,3%	1,3%	0,0%	13,3%		
16-20 Yıl	f	2	8	3	0	0	13		
	% Kıdem	15,4%	61,5%	23,1%	0,0%	0,0%	100,0%		
	%San. E.	4,9%	7,6%	2,6%	0,0%	0,0%	4,3%		
	%Toplam	0,7%	2,7%	1,0%	0,0%	0,0%	4,3%		
21 Yıl ve Üzeri	f	9	8	3	2	1	23		
	% Kıdem	39,1%	34,8%	13,0%	8,7%	4,3%	100,0%		
	%San. E.	22,0%	7,6%	2,6%	6,7%	14,3%	7,7%		
	%Toplam	3,0%	2,7%	1,0%	0,7%	0,3%	7,7%		
Toplam	f	41	105	117	30	7	300		
	% Kıdem	13,7%	35,0%	39,0%	10,0%	2,3%	100,0%		
	%San. E.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	13,7%	35,0%	39,0%	10,0%	2,3%	100,0%		

*p <.05, (San. E. : Sanat Etkinlikleri)

4. Satranç Dersi Programı

SZE dersinde, mesleki kıdem değişkenine göre satranç dersi programı kullanımı arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

**Tablo 5: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Satranç Dersi Programı Kullanımının
Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri**

Satranç Dersi Programı								
Mesleki Kıdem		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam	p
1-5 Yıl	f	104	30	12	7	2	155	.043 .081
	%Kıdem	67,1%	19,4%	7,7%	4,5%	1,3%	100,0%	
	%Satranç	55,0%	51,7%	31,6%	70,0%	40,0%	51,7%	
	%Toplam	34,7%	10,0%	4,0%	2,3%	0,7%	51,7%	
6-10 Yıl	f	42	16	9	2	0	69	
	% Kıdem	60,9%	23,2%	13,0%	2,9%	0,0%	100,0%	
	%Satranç	22,2%	27,6%	23,7%	20,0%	0,0%	23,0%	
	%Toplam	14,0%	5,3%	3,0%	0,7%	0,0%	23,0%	
11-15 Yıl	f	23	5	8	1	3	40	
	% Kıdem	57,5%	12,5%	20,0%	2,5%	7,5%	100,0%	
	%Satranç	12,2%	8,6%	21,1%	10,0%	60,0%	13,3%	
	%Toplam	7,7%	1,7%	2,7%	0,3%	1,0%	13,3%	
16-20 Yıl	f	6	2	5	0	0	13	
	% Kıdem	46,2%	15,4%	38,5%	0,0%	0,0%	100,0%	
	%Satranç	3,2%	3,4%	13,2%	0,0%	0,0%	4,3%	
	%Toplam	2,0%	0,7%	1,7%	0,0%	0,0%	4,3%	
21 Yıl ve Üzeri	f	14	5	4	0	0	23	
	% Kıdem	60,9%	21,7%	17,4%	0,0%	0,0%	100,0%	
	%Satranç	7,4%	8,6%	10,5%	0,0%	0,0%	7,7%	
	%Toplam	4,7%	1,7%	1,3%	0,0%	0,0%	7,7%	
Toplam	f	189	58	38	10	5	300	
	% Kıdem	63,0%	19,3%	12,7%	3,3%	1,7%	100,0%	
	%Satranç	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	%Toplam	63,0%	19,3%	12,7%	3,3%	1,7%	100,0%	

*p < .05

Tablo 5'e göre SZE dersinde satranç dersi programı kullanımı ile kıdem arasındaki ilişkide $p = .043$ olduğundan istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin satranç dersi programı kullanımları kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $.081$ olduğundan pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinde satranç dersi programı kullanımı artmaktadır.

5. Eksik Kalmış Kazanımların İşlenmesi

SZE dersinde, mesleki kıdem değişkenine göre öğretmenlerin eksik kalmış kazanımları işleme durumu arasındaki ilişkiyi gösteren bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Eksik Kalmış Kazanımların İşlenmesi Durumunun Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

		Eksik Kalmış Kazanımların İşlenmesi						p	r
Mesleki Kıdem		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam		
1-5 Yıl	f	36	36	54	22	7	155	.038	.111
	%Kıdem	23,2%	23,2%	34,8%	14,2%	4,5%	100,0%		
	%E.K.K.	59,0%	51,4%	51,9%	46,8%	38,9%	51,7%		
	%Toplam	12,0%	12,0%	18,0%	7,3%	2,3%	51,7%		
6-10 Yıl	f	11	16	25	13	4	69		
	% Kıdem	15,9%	23,2%	36,2%	18,8%	5,8%	100,0%		
	% E.K.K.	18,0%	22,9%	24,0%	27,7%	22,2%	23,0%		
	%Toplam	3,7%	5,3%	8,3%	4,3%	1,3%	23,0%		
11-15 Yıl	f	6	12	16	5	1	40		
	% Kıdem	15,0%	30,0%	40,0%	12,5%	2,5%	100,0%		
	% E.K.K.	9,8%	17,1%	15,4%	10,6%	5,6%	13,3%		
	%Toplam	2,0%	4,0%	5,3%	1,7%	0,3%	13,3%		
16-20 Yıl	f	5	1	4	3	0	13		
	% Kıdem	38,5%	7,7%	30,8%	23,1%	0,0%	100,0%		
	% E.K.K.	8,2%	1,4%	3,8%	6,4%	0,0%	4,3%		
	%Toplam	1,7%	0,3%	1,3%	1,0%	0,0%	4,3%		
21 Yıl ve Üzeri	f	3	5	5	4	6	23		
	% Kıdem	13,0%	21,7%	21,7%	17,4%	26,1%	100,0%		
	% E.K.K.	4,9%	7,1%	4,8%	8,5%	33,3%	7,7%		
	%Toplam	1,0%	1,7%	1,7%	1,3%	2,0%	7,7%		
Toplam	f	61	70	104	47	18	300		
	% Kıdem	20,3%	23,3%	34,7%	15,7%	6,0%	100,0%		
	% E.K.K.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	%Toplam	20,3%	23,3%	34,7%	15,7%	6,0%	100,0%		

*p < .05 (E.K.K. Eksik Kalmış Kazanım)

Tablo 6 incelendiğinde, SZE dersinde eksik kalmış kazanımların işlenmesi ile kıdem arasındaki ilişkide $p = .038$ olduğundan istatistiksel olarak önemli farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin SZE dersinde eksik kalmış kazanımları işlenmesi kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $.111$ olduğundan pozitif yönlü bir ilişki mevcuttur. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinde eksik kalmış kazanımları işleme sıklığı da artmaktadır.

6. Dersin Amacına Hizmet Etme Derecesi

SZE dersinde, mesleki kıdem değişkenine göre dersin amacına hizmet etme derecesine olan inanç arasındaki ilişkide farklılığı gösteren bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Dersin Amacına Hizmet Etme Derecesine Olan İnancın Çapraz İlişki Tablosu, Frekans, Yüzde, Ki-kare ve Korelasyon Katsayısı Değeri

		Dersin Amacına Hizmet Etme Derecesi						p	r
Kıdem		Hiçbir Zaman	Çok Seyrek	Bazen	Sık Sık	Her Zaman	Toplam		
	f	12	27	51	46	19	155		
1-5	% Kıdem	7,7%	17,4%	32,9%	29,7%	12,3%	100,0%		
Yıl	%A.H.E.D.	33,3%	62,8%	46,8%	60,5%	52,8%	51,7%		
	% Toplam	4,0%	9,0%	17,0%	15,3%	6,3%	51,7%		
	f	7	9	27	18	8	69		
6-10	% Kıdem	10,1%	13,0%	39,1%	26,1%	11,6%	100,0%		
Yıl	%A.H.E.D.	19,4%	20,9%	24,8%	23,7%	22,2%	23,0%		
	% Toplam	2,3%	3,0%	9,0%	6,0%	2,7%	23,0%		
	f	7	5	19	7	2	40		
11-15	% Kıdem	17,5%	12,5%	47,5%	17,5%	5,0%	100,0%		
Yıl	%A.H.E.D.	19,4%	11,6%	17,4%	9,2%	5,6%	13,3%		
	% Toplam	2,3%	1,7%	6,3%	2,3%	0,7%	13,3%	.014	
	f	2	2	6	2	1	13		
16-20	% Kıdem	15,4%	15,4%	46,2%	15,4%	7,7%	100,0%		
Yıl	%A.H.E.D.	5,6%	4,7%	5,5%	2,6%	2,8%	4,3%		
	% Toplam	0,7%	0,7%	2,0%	0,7%	0,3%	4,3%		
	f	8	0	6	3	6	23		
21	% Kıdem	34,8%	0,0%	26,1%	13,0%	26,1%	100,0%		
ve	%A.H.E.D.	22,2%	0,0%	5,5%	3,9%	16,7%	7,7%		
Üzeri	% Toplam	2,7%	0,0%	2,0%	1,0%	2,0%	7,7%		
	f	36	43	109	76	36	300		
Toplam	% Kıdem	12,0%	14,3%	36,3%	25,3%	12,0%	100,0%		
	%A.H.E.D.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	% Toplam	12,0%	14,3%	36,3%	25,3%	12,0%	100,0%		

*p < .05 (A.H.E.D. : Amaca Hizmet Etme Derecesi)

Tablo 7'ye göre, SZE dersinin amacına hizmet etme derecesi ile kıdem arasındaki ilişkide $p = .014$ olduğundan istatistiksel olarak önemli farklılık tespit edilmiştir. Öğretmenlerin dersin amacına hizmet etme derecesine olan inançları kıdemlerine göre farklılık göstermektedir. Korelasyon katsayısı $- .181$ olduğundan ters yönlü bir ilişki mevcuttur. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinin amacına hizmet etme derecesine olan inançları azalmaktadır.

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada SZE dersinin işlenişine yönelik öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre etkinlik seçimlerinin, derste telafi çalışmaları yapma durumlarının ve dersin amacına hizmet derecesine olan inançlarının farklılaştığı bulgularına ulaşılmıştır. Drama, tiyatro, sanat ve satranç dersi uygulama etkinlikleri dışında, seçilebilecek diğer etkinliklerle mesleki kıdem arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bulguların aksine Yılmaz (2015)

öğretmenlerin SZE dersinin uygulanmasına yönelik görüşleri; etkinliklerin planlanması ile ilgili çalışmalar, etkinlikler gerçekleştirilirken göz önünde bulundurulması gereken ilkeler, öğretim hizmetinin niteliğini belirleyen öğelerin kullanımı, öğrenci kazanımları, SZE dersleri ile ilgili etkinliklerin gerçekleşme düzeyi, alt boyutlarında mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık olmadığını belirtmiştir.

Bulgular göz önünde bulundurulduğunda, SZE dersinde drama kullanımı ile öğretmenlerin kıdemleri arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, SZE dersinde drama etkinlikleri kullanımının azaldığı tespit edilmiştir. Drama etkinliğinin hazırlık ve uğraş gerektiren bir etkinlik olma özelliği göz önünde bulundurulduğunda, mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin SZE dersinde drama etkinliklerine daha az yer vermesinin mümkün olduğu düşünülebilir. Maden (2010) Türkçe öğretmenlerinin drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterlikleri üzerine yapmış olduğu çalışmada, meslekteki kıdemin drama yöntemini kullanmaya yönelik yeterliklere sahip olmada etkili olduğunu ayrıca daha genç ve mesleğe yeni başlamış öğretmenlerin drama yöntemini daha kolay kullanabildiğini belirtmiştir. Şahin (2006) ise İngilizce öğretmenleri ile yaptığı araştırmada öğretmenlerden, 20-25 yaş aralığındakilerin %100'ünün, 26-30 yaş aralığındakilerin %76.2'sinin, 31-35 yaş aralığındakilerin %62.5'inin drama etkinliklerini kullandıklarını belirtmektedir. Bu bulgular araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu bulguların aksine Akyel ve Çalışkan (2013) drama planlama ve gerçekleştirme yeterliği boyutunda mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin lehine sonuçlar elde etmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile SZE dersinde tiyatro etkinliği kullanımı arasında anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça SZE dersinde tiyatro etkinlikleri kullanımının azaldığı tespit edilmiştir. Tiyatro etkinliklerinin yoğun bir hazırlık ve çalışma gerektirmesinden dolayı, mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin daha kolay uygulanabilir etkinlikleri tercih ettikleri düşünülebilir. Nitekim Demir ve Ersöz (2013) mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin etkinlik, yöntem ve teknik seçimlerinde fazla materyal ve zaman gerektirmeden, ekonomik bir şekilde uygulanabilme özelliğini göz önünde bulundurduklarını belirtmiştir. Bozkurt (2008) de yeni öğretim tekniklerinin uygulanması üzerine yaptığı araştırmasında kıdemi 1-5 yıl ve 6-10 yıl arasında olan öğretmenlerin, kıdemi 10 yıldan fazla olan öğretmenlere göre "beceri", "etkinlik", "ilişkilendirme" ve "değerlendirme" alt boyutları açısından daha olumlu düşüncelere sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bunun nedeni olarak, genç öğretmenlerin akademik eğitimlerini yeni tamamlamış olmaları sebebiyle modern eğitim kuramları ile ilgili daha güncel bilgilere sahip olmalarını göstermiştir.

SZE dersinde sanat etkinlikleri kullanımı ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, SZE dersinde sanat etkinlikleri kullanımının azaldığı görülmüştür. Sanat etkinliklerinin uğraş, zaman, materyal ve ortam gerektiriyor olması gibi özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, kıdemli öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile dersi planlamada ve uygulamada yaşayabilecekleri güçlüklerin etkinliğin daha az tercih edilmesinde etkili olduğu düşünülebilir. Bu bulgunun aksine Ünal (2006) yaptığı araştırmada mesleki kıdem yükseldikçe öğretmenlerin sanat etkinliklerini planlamada daha az zorluk yaşadığını ve sanat etkinlikleri uygulamalarına daha çok yer verdiklerini belirlemiştir.

Satranç dersi programı kullanımı ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmiş olup, öğretmenlerin kıdemleri arttıkça SZE dersinde satranç dersi programı kullanımlarının da arttığı gözlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile

SZE dersinde eksik kalmış kazanımların işlenme durumu arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, kıdemleri arttıkça SZE dersinde eksik kalmış kazanımları işleme sıklığının da arttığı görülmüştür. Mesleki kıdemi fazla olan öğretmenlerde müfredatı yetiştirememeye kaygı düzeyinin yüksek olduğu düşünülebilir. SZE dersinin amacına hizmet etme derecesine olan inanç düzeyi ile mesleki kıdem arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin, mesleki kıdemleri arttıkça SZE dersinin amacına hizmet etme derecesine olan inanç düzeylerinin azaldığı belirlenmiştir. Bu bulgu, öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile derste eksik kalmış kazanımları işleme durumları arasında tespit edilen ilişkiyi destekler niteliktedir.

Gültekin, Atalay ve Ay (2014) bazı öğretmenlerin bu dersi takviye bir ders gibi gördüklerini, diğer derslerde tamamlamadıkları konuları bu ders saatinde tamamlama fırsatı bulduklarını ve öğretmenlerin bir kısmının serbest etkinlik uygulama saatini çoğunlukla, matematik ve Türkçe derslerinin eksiklerini tamamlamak için kullandıklarını ortaya koymuştur. Sargın ve Taşdemir (2014) öğretmenlerin SZE dersi programını tam anlamıyla uygulayamadıklarını, bu derste diğer ders etkinliklerine yer verdiklerini, amacı dışında kullandıklarını belirtmiştir. Aynı şekilde Dündar ve Karaca(2011) öğretmenlerin önceki yıllarda yaşanan yoğun müfredat ve konuların yetiştirilme kaygısını tekrar yaşadıklarını, SZE dersinde başka dersleri yaptıklarını ve öğretmenlerin yaklaşık yarısının bu derste matematik ve fen bilimleri dersi yaptığını tespit etmiştir.

Bulgular değerlendirildiğinde, öğrenme-öğretme yaklaşımlarında drama ve tiyatro kullanımlarına ilişkin olarak öğretmen adaylarına ve öğretmenlere gerek lisans eğitimi gerekse hizmet içi eğitim kapsamında kurslar, seminerler ve dersler verilebilir. Bu etkinliklere mesleki kıdemi yüksek olan öğretmenlerin katılımı desteklenebilir. Okullarda gerekli altyapı sağlanarak öğrencilere daha çok ders dışı etkinlikler sunabilecek salon, spor salonu, tiyatro salonu, resim-sanat laboratuvarı vb. imkânlar sunulabilir. Serbest zaman eğitimi hakkında öğretmenler/öğretmen adayları bilinçlendirilip, dersin amacı doğrultusunda işlenmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1961). **Üniversite öğrencilerinin serbest zaman faaliyetleri**. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Akyel, Y. ve Çalışkan, N. (2013). **Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin drama yöntemi yeterliliklerinin değerlendirilmesi**. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 14, Sayı 3*, 161-173.
- Aslan, L. N. (1994). **Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimi: öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaştırmalı bir araştırma**. Doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aydın, A. Bakırcı, H. ve Ürey, M. (2012). **Serbest etkinlik çalışmaları dersine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri**. *Milli Eğitim Dergisi, 41(193)*, 214-231.
- Bozak, A., Apaydın, Ç. ve Demirtaş, H. (2012). **Serbest etkinlik dersinin etkililiğinin denetmen, yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi**. *İlköğretim Online, Cilt:11, Sayı:2*, 520-529.
- Bozkurt, E. (2008). **Altıncı sınıf matematik öğretim programında çoklu zeka kuramına dayalı öğrenme yönteminin uygulanabilirliğine ilişkin öğretmen görüşleri**. Yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Demir, O. ve Ersöz, Y. (2013). **Sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin aktif eğitim anlayışı bakımından değerlendirilmesi.** (Ebed İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 1-11.
- Dündar, H. ve Karaca, E.T. (2011). **İlköğretim okullarında serbest etkinlikler dersinin değerlendirilmesi.** *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 2, 417-437.*
- Eren, E. (1993). **Yönetim ve organizasyon.** İstanbul: Bitay Yayınları.
- Eroğlu, F. ve Bayrak, S. (1994). **Örgüt faaliyetleri açısından zaman yönetimi.** *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, X, (3-4), 255-270.*
- Gömlüksiz, M. N. ve Özdaş, F. (2012). **Serbest etkinlikler dersi kazanımlarının gerçekleşme düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri.** *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:12, Sayı:44, 323-335.*
- Gömlüksiz, M. N. ve Özdaş, F. (2013). **Serbest etkinlikler dersinin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri: nitel bir çalışma.** *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:23, Sayı:1, 105- 118.*
- Gültekin, M., Atalay, N. ve Ay, Y. (2014). **İlköğretimde serbest etkinliklere yönelik sınıf öğretmeni ve öğrenci görüşleri.** *Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:22 No:2, 419-437.*
- Gün, E.S. (2013). **Serbest etkinlik uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi.** *Middle Eastern & African Journal of Educational Research, Issue 3, 21-33.*
- Hicter, M. (1966). Boş zamanları değerlendirme politikası. *Boş Zamanları Değerlendirme Semineri*, Halk Sağlığı Eğitim Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası.
- Karasar, N. (2005). **Bilimsel araştırma yöntemi.** Ankara: Nobel Yayınları.
- Kazu, H. ve Aslan, S. (2013). **Serbest etkinlik dersinin birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği)** *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:34, 133-145.*
- Köknel, Ö. (1993). **İnsanı anlamak.** (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köse, E. (2004). İlköğretim öğrencilerinin ders dışı etkinlikleri tercih etme nedenleri, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 2004.
- Lawshe, C.H. (1975). **A quantitative approach to content validity.** *Personnel Psychology, 28, 563-575.*
- Maden, S. (2010). **Türkçe öğretmenlerinin drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterlikleri.** *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute, Volume: 7, Issue: 14, 259 – 274.*
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). MEB Talim ve Terbiye Kurulu 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı Kararı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). **İlköğretim kurumları haftalık ders çizelgesi.** MEB-Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). **Talim ve terbiye kurulu başkanlığı-serbest etkinlikler dersi ile ilgili yayınlanmış bildiri.** MEB-Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Outhwaite, W. (1989). **The diversity of social time.** *The Journal of the International Sociological Association, XXXVII (3), 214-228.*
- Sargın, M. ve Taşdemir, M. (2014). Sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlikler dersine ilişkin görüş ve sorunları: bir durum çalışması (Şırnak ili örneği), *9th International Balkans Education and Science Congress*, 16-18 Ekim, Trakya Üniversitesi, Edirne. <http://www.bes2014.org>. 231-236.
- Seçer, İ. (2015). **SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi.**(2.Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.

- Stokowski, P. A. (1994). **Leisure in society. Tourism, leisure and recreation series.** London: Mansell Publishing Ltd.
- Süzer, M. (1997). **Üniversite öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özelliklerine göre boş zaman faaliyetlerini değerlendirme biçimleri (Pamukkale Üniversitesi örneği).** Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, B. (2006). **Mersin il merkezindeki özel ve devlet ilköğretim okullarındaki ingilizce öğretmenlerinin öğretim etkinliği içerisinde dramayı kullanma düzeyleri.** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Tör, V. N. (1966). Boş zamanları değerlendirmede telkin vasıtalarının rolleri. *Boş Zamanları Değerlendirme Semineri.* Halk Sağlığı Eğitim Komitesi. İstanbul: Akgün Matbaası.
- Türk Dil Kurumu. (1982). **Türkçe sözlük.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ünal, N. (2006). **Okul öncesi eğitimi kurumlarında görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri.** Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi, Yüksek Lisans Programı, Ankara.
- Yılmaz, L. (2015). **İlkokulda uygulanan serbest etkinlik dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi.** Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.